

- 531.
- RAPOLA, MARTTI 1925: Suomen murteiden keskinäisistä suhteista. Eripainos Turun Suomalaisen Yliopiston vuosikirjasta 1925 s. 69–89.
- RINTALA, PÄIVI 1992: Suomen kirjakielen normeista. – Sananjalka 34 s. 47–68.
- SAARIMAA, E. A. 1947: Kielenopas. WSOY, Porvoo.
- SANTALAHTI, OSKARI 1908: Murteen suhde koulukieleen ja opetukseen yleensä. – Virittäjä 12 s. 84–89.
- SETÄLÄ, E. N. 1921 [1893]: Kielentutkimus ja oikeakielisyys. Otava, Helsinki.
- SS = Suomen Sosialidemokraatti. Helsinki.
- SUOMETAR 1847 = Suometar vuonna 1847. Jäljennöspainos 1947. WSOY, Porvoo.
- US = Uusi Suomi. Helsinki.
- TALVIO, MAILA 1916: Meidän kielemme. – Suomalainen Suomi 1916 s. 116–125.
- THOMAS, GEORGE 1991: Linguistic purism. Longman, London.
- VARJONEN, ANNE-MARI 1996: »Meidänkin kannalta paras ratkaisu. – Kielikello 3/1996 s. 19–22.
- VIKSARI 1940: Päivän pikapakina. Onko sanottava Rydin vai Rytin? – Vaasa 31.12.1940.
- VOIPIO, JOUNI 1996: Hyvää yleiskieltä ei ole varaa heittää roskeen. – HS 30.9.1996.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1992: Suomen kielen omistusliitteen tulevaisuus. Prognoosi vuosien 1991 ja 1992 ylioppilaskirjoitusten äidinkielen kokeen pohjalta. – Sananjalka 32 s. 77–87.

FINLANDSSVENSK SPRÅKNORMERING — LINGVISTIK, SOCIOLOGI ELLER POLITIK?

SPRÅKNORMERING OCH SPRÅKVÅRD

När jag kom till normsymposiet och kastade en ny blick på programmet, såg jag att jag enligt rubriken för mitt föredrag skulle tala om finlandssvensk språknormering. Själv hade jag helt spontant, när jag förberedde föredraget, skrivit Finlandssvensk språkvård — lingvistik, sociologi eller politik? Det här har fått mig att reflektera över om det kanske finns en skillnad i detta avseende mellan finsk och svensk språkvård, inte bara i terminologin, utan också i tänkesättet. Det är nämligen relativt ovanligt att man inom svensk språkvård talar om normering. Visserligen är det förstås i många fall i praktiken det som det är

fråga om, men på något vis tror jag att terminologin här återspeglar en skillnad i attityden till språkvården.

En svensk standarddefinition på språkvård är den som professor Karl-Hampus Dahlstedt har formulerat och som har accepterats av många andra: »Med språkvård avses varje handling som medvetet syftar till att göra språket bättre eller hindrar det från att bli sämre.» (1970: 44.) Jag tror att detta ganska väl återspeglar den språkvårdstradition som vi har på svenska både i Sverige och i Finland. Utmärkande för den svenska språkvården är att man inte så mycket strävar efter att normera — framför allt inte att normera talspråket — utan de största satsningarna i Sverige har inriktats på att förenkla och förbättra det allmän-

na skriftspråket, inte minst lagspråket. Där har man nått förbluffande goda resultat.

Men det intressanta är att samtidigt som språkvården inte på något aktivt sätt har gått in för att normera talspråket, har det i varje fall skett en mycket markant, nästan dramatisk utveckling av talspråket i Sverige i riktning mot skriftspråket. Utan några aktiva försök från språkvårdarna har talspråket närmat sig skriftspråket, samtidigt som skriftspråket i fråga om framför allt syntax har närmat sig talspråket. Talspråket har påverkats av skriftspråket huvudsakligen när det gäller morfologin. Man uttalar t.ex. numera ändelser som tidigare inte har uttalats: man säger *kastade*, *huset*, *varit* osv., medan man också i Sverige, främst i Mellansverige, tidigare sade *kasta'*, *huse'*, *vari'*, vilka ju fortfarande är normalformerna i Finland.

När vi talar om »varje handling som medvetet syftar till att göra språket bättre» måste vi göra klart för oss vad vi avser med detta.

För det första kan vi slå fast att vi kan tala om två skilda saker när vi talar om språket: dels om språket som system, dels om språket i bruk. När det gäller vård av språket som system är det förstas i princip fråga om normering. Framför allt den finlandssvenska språkvården ägnar sig emellertid mera åt språkbruket än åt språkssystemet.

Den andra definitionsfrågan är: vad betyder bättre och vad betyder sämre när det gäller språk? Detta var ju själva temat för symposiet, så det skall jag inte gå in på närmare, men personligen vill jag ansluta mig till dem som tänker funktionellt. Språket skall i första hand tjäna sitt syfte att fungera som ett kommunikationsmedel.

Med detta menar jag inte att det är fråga om ett kommunikationsmedel bara här och nu, utan också litet vidare i tid och rum. Svenskan i Finland, finlandssvenskan, skall

fungera som ett kommunikationsmedel inte bara mellan alla finlandssvenskar just i dag — redan det kräver en hel del, för som ni vet är t.ex. de finlandssvenska dialekterna väldigt olika varandra — utan också mellan finlandssvenskar och rikssvenskar, mellan finlandssvenskar och finnar i den mån man talar svenska, mellan finnar och rikssvenskar, mellan finländare och nordbor över huvud taget, och via skriften också mellan dagens finlandssvenskar och dem som levde för hundra år sedan eller dem som kommer att leva om hundra år.

VARIETET AV SVENSKT RIKSSPRÅK

Vi behöver alltså ett språk som fungerar utanför vår egen trånga krets. Därför är det också så att den finlandssvenska språkvården utgår från att finlandssvenskan är och skall vara en varietet av svenskt riksspråk. Detta är det avgörande för både normdebatten och den praktiska språkvården. Om finlandssvenskan upphör att vara svenska, så upphör den samtidigt att vara ett riksspråk och upplöses eventuellt i ett antal lokala eller regionala munarter som talas av små, exotiska minoriteter.

Jag vill här anföra ett av mina favoritcitater. Det är Hugo Bergroth, lektor i svenska vid Helsingfors universitet i början av 1900-talet, som i inledningen till sin bok *Finlandssvenska* skrev så här:

Att vårt finländska modersmål med tiden skall utvecklas till ett särskilt språk som icke längre kan kallas svenska, behöva vi väl inte under några omständigheter på allvar befara. Skulle så ske är vår nationalitet i och med detsamma dödsdömd. (1917: 18.)

Det låter kanske litet patetiskt, men det är ju skrivet på den tidens språk, och jag är rädd för att det är ganska sant. Om svenskan i Finland inte mera betraktas som svens-

ka, så försvinner på sätt och vis argumenten för dess existensberättigande.

Frågan om finlandssvenskans eventuella status som ett eget språk var föremål för en debatt i Hufvudstadsbladet för ca fem år sedan. Det som efterlystes, framför allt av en debattdeltagare, var en egen, i första hand deskriptiv, norm som skulle beskriva alla finlandssvenska särdrag i tal- och skriftspråket på samtliga nivåer: uttal, morfologi, syntax, lexikon, semantik, pragmatik. Utifrån den skulle vi då kunna sluta betrakta den rikssvenska högspråksnormen som vår norm och i stället följa vår egen finlandssvenska norm. Att tala sig varm för att få en egen finlandssvensk norm är inte detsamma som att skapa ett nytt, konstigt språk, sades det också, och det framhölls att vi skulle hålla vår norm så nära den rikssvenska som möjligt, i all synnerhet beträffande nyorden.

Ett av argumenten i debatten var att en norm inte kan följas bara till vissa delar väljer vi att betrakta den allmänsvenska normen som vår, måste vi följa den till hundra procent. Det påståendet kan jag inte hålla med om.

Under debatten hade jag kontakt med min förra kollega i Sverige, professor Bertil Molde, numera avliden, och hans kommentar var att »i normen ingår alltid variation». Vi kan aldrig tänka oss ett språk utan variation; det är inte ett levande språk. Variation förekommer på olika sätt. I det fall vi nu diskuterar, dvs. när det gäller finlandssvenskan gentemot svenskan i Sverige, är det kanske i första hand en regional variation vi talar om. Men det handlar också på sätt och vis om en funktionell variation, därför att svenskan i Finland fungerar i ett annat samhälle och delvis en annan kulturrets än svenskan i Sverige. Det är visserligen fråga om ett samhälle som har många likheter med det svenska, men det skiljer sig ändå i många avseenden från det,

vilket bl.a. leder till att vi har en mängd annorlunda samhällsord. Dessutom har vi kanske delvis ett annorlunda lynne, ett annorlunda sätt att förhålla oss till världen.

Vi är inte rikssvenskar, men även om vi använder svenska på vårt eget sätt följer vi huvudsakligen samma språknorm och samma regler som i Sverige. Det är i första hand uttalet, vissa av de enskilda orden och de pragmatiska strategierna som är specifika för finlandssvenskan.

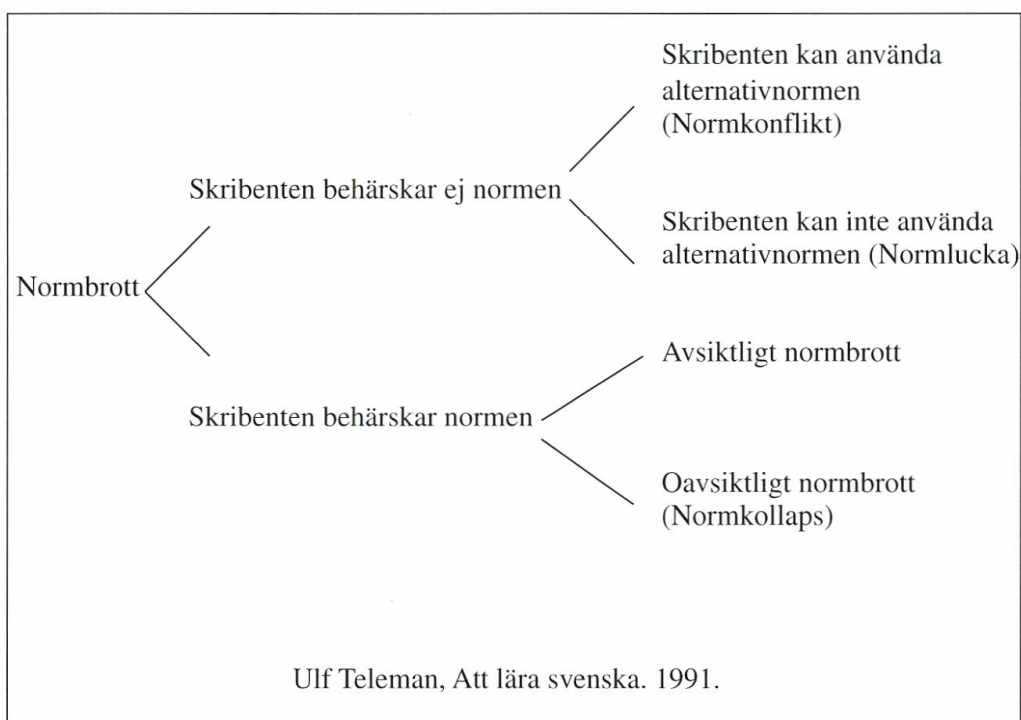
Detta för oss tillbaka till själva utgångspunkten för den svenska språkvården i Finland: det finns ett antal bl.a. historiskt och sociologiskt betingade drag som skiljer finlandssvenskan från rikssvenskan och som är fullt acceptabla, men det är livsviktigt att se till att finlandssvenskan även i fortsättningen kan betraktas som en varietet av svenskt riksspråk och accepteras som en sådan också av rikssvenskar och finnar.

HOTBILDER

Vad är det då som eventuellt hotar svenskan i Finland?

Vi skall titta på en modell som också i övrigt kan vara intressant för den diskussion som vi för om språknormen, nämligen Ulf Telemans (1991: 81) modell för olika typer av normbrott. Den är tänkt för att illustrera huvudsakligen skolelevers språkfel i uppsatser, men det intressanta är att vi kan tillämpa den också på de problem vi har i finlandssvenskan. Om vi i modellen t.ex. ser på det som kallas *normlucka* (skribenten kan inte använda alternativnormen), så är det här en mycket typisk situation för finlandssvenskarna. Jag kan väl lugnt säga att en sådan normlucka är den vanligaste orsaken till samtal till Svenska språkbyråns telefonrådgivning. Folk ringer och frågar: Hur säger man det här på svenska? Det handlar inte om att man har två konkurrerande normer, utan man vill veta hur en viss

▷

sak uttrycks på svenska, vanligen då utgående från ett finskt ord eller uttryck.

Här vill jag gärna anknyta till ett yttrande av Kersti Juva, som talade om den ofta torftiga finska som är resultatet av en översättning. Det hon sade påminde i hög grad om den finlandssvenska situationen, detta med översättningar gjorda av översättare som egentligen inte känner till ämnet, som försöker tolka en text som inte riktigt öppnar sig för dem och få det till någon slags finska, i vårt fall svenska.

Finlandssvenskans största problem är uppenbarligen att så oerhört mycket av det som skrivs på svenska i vårt land är direkta eller indirekta översättningar. Det gäller naturligtvis officiella texter, lagar och föreskrifter av olika slag, men det gäller också mycket annat. Ta en tidningsartikel som är skriven direkt på svenska av en finlandssvensk journalist — där finns ändå i de allra flesta fall någon slags finsk förlaga i bakgrunden. Det kan vara en intervju som är gjord på finska eller där den intervjuade har talat en svenska som färgats av att han i sitt yrkesliv mest talar finska, det kan vara ett betänkande på finska som refereras där

eller det kan bygga på ett betänkande som är översatt till svenska, men där originalet i varje fall har varit skrivet på finska. Det här direkta eller indirekta finska inflytandet genomsyrar hela det finlandssvenska språkbruket och påverkar det naturligtvis radikalt.

NORMKONFLIKT FINSKA–SVENSKA

Detta leder oss direkt till *normkonflikten*: Skribenten behärskar ej normen, men kan använda alternativnormen. Det här är naturligtvis tänkt framför allt som ett fall där vi har t.ex. en dialektalande, som har sin alternativa dialektala norm eller sin regionala talspråksnorm men inte behärskar skriftspråkets norm. Men det intressanta är att om vi ser på de finlandssvenska förhållandena så får vi in en helt ny aspekt. Alternativnormen för oss är nämligen ofta inte normen i Närpes eller Sibbo eller ens i den traditionella finlandssvenskan, utan alternativnormen för oss är ofta den finska normen. Det blir alltså fråga om en konflikt mellan svensk norm och finsk norm. Även om vi

skriver svenska så är det den finska normen som slår igenom.

Jag skall exemplifiera detta på tre av

Finsk norm

Syd-Amerika
Nokia-koncernen
Norra-Haga
energi-investering
sjukhus-område (jfr sairaala-alue)
pro gradu -avhandling
viceordförande
den 18. november
18.–19.11.
en 40 W:s lampa

språkets nivåer. Vi skall börja på en mycket enkel och trivial nivå, nämligen rättskrivningsnivån:

Svensk norm

Sydamerika
Nokiakoncernen
Norra Haga
energiinvestering
sjukhusområde
pro gradu-avhandling
vice ordförande
den 18 november
18–19.11
en 40 W lampa

Här är det förstås fråga om att man helt enkelt har andra konventioner på finska än på svenska. Det är kanske inte så farligt att man i vissa fall följer den finska normen på svenska i Finland, men det är i varje fall ett

avsteg från den allmänsvenska normen och det allmänsvenska bruket. Värre blir det när vi går till litet mer betydelsebärande nivåer i språket. Vi kan se på ord- och frasnivån:

Finsk norm

använda en taltur
lämna ringbud
söka ngn på flygstationen
gå på länk
skolningstillfälle
tarra

Svensk norm

göra ett inlägg, yttra sig
be någon ringa
hämta ngn på flygplatsen
jogga
kurs, utbildning
klistermärke, dekal

Använder vi den här typen av svenska, vilket dessvärre inte är alldeles ovanligt, inte bara i översättningar utan också bland personer som huvudsakligen lever och verkar på finska, så innebär det att vi använder ett språk som över huvud taget inte kan förstås i Sverige eller i det övriga Norden och säkerligen inte ens av alla finlandssvenskar, t.ex. i Österbotten och på Åland. Att *lämna ringbud* eller att *använda en taltur* är helt obegripliga uttryck, och det här exemplet med *söka* fick jag för några dagar sedan. Det var en Ekenäsbo som hade skrivit till sin svenska kollega att »jag söker dig på flygstationen», och kollegan hade blivit mäkta

förbryllad, för *söka* på svenska betyder bara *etsiä* och inte någonting annat, och flygstation används bara om vissa mindre t.ex. militära flygplatser där det knappast är någon risk att man inte hittar varandra.

Översättningslånet av det här slaget är en följd av det som jag har valt att kalla *hevonnen on häst*-syndromet, som är mycket vanligt bland finlandssvenskar: man tror att svenskan alltid skall vara precis som finskan, att det alltid skall vara ett ett-till-ett-förhållande: *hevonnen on häst*, *pappi on präst*. Och då är också *puheenvuoro taltur*, *koulutustilaisuus skolningstillfälle* och *soitopyyntö ringbud*. Och slutligen en illustra-

▷

tion på det syntaktiska planet, det gäller genitivkonstruktioner:

Finsk norm

Telefonens flyttningsavgifter
Hjärnsjukdomarnas nya vårdmöjligheter

Lantbrukets stödformer
Saneringsbeslutet av stadshuset

Svensk norm

Avgifter för flyttning av telefon
Nya möjligheter att vårda
hjärnsjukdomar
De olika formerna av lantbruksstöd
Beslutet att sanera stadshuset

Exemplen är autentiska, och den här typen av finska genitiver börjar man stöta på allt oftare också i svenska texter, huvudsakligen översatta texter men i vissa fall t.o.m. i sådant som är skrivet direkt på svenska. Konstruktionerna är också praktiskt taget obegripliga för en som inte kan finska. Det stora problemet för finlandssvenskan är alltså inte så mycket de enskilda s.k. finlandismerna — bortsett från vissa direkta översättningslån och liknande obegripligheter — utan den stora risken är faran för ett systemsammanbrott, dvs. det att vi inte längre behärskar t.ex. de syntaktiska och morfologiska reglerna. Att det också gäller sådana fall där det inte är fråga om finsk påverkan kan vi se på en rubrik som jag häromdagen klippte i Åbo Underrättelser: »Åbokulturen och arbis blir sambon». Det visar att rubriksättaren inte behärskar de elementära reglerna för pluralbildning i svenskan. Det heter *en sambo*, och ett ord som är *en* kan inte få *-n* som pluraländelse. Det kan inte bli *sambon* — det heter *ett bo*, *flera fågelbon*, men *en sambo* och *flera sambor* liksom vi talar om *flera stadsbor*.

STAVNINGEN OPROBEMATISK

Det som kanske bör påpekas när vi diskuterar finlandssvenskan som ett eget språk eller som en del av det svenska riksspråket är att det finns ett område som såvitt jag kan se är helt oproblemiskt, och det är stavningen. Finlandssvenska och rikssvenska stavas precis lika. Detta kan knytas till den

allmänna diskussion som vi har haft om förhållandena t.ex. i Norge. Jag tror att det är en av de stora styrkorna i svenska språket att man egentligen aldrig i modern tid har behövt diskutera och debattera stavningen. Den senaste stora stavningsreformen var 1906, och den föregicks förstås av en hel del diskussioner och ledde till vissa initiala problem. Men under hela den tid jag har sysslat med språk, och långt därförinnan, har man aldrig egentligen ifrågasatt stavningen på svenska. Det har också alltid varit självklart att man följer samma stavningsregler i Finland som i Sverige.

Det gör att man kan frigöra resurser för vettigare diskussioner och viktigare språkliga frågor. Stavningen i svenskan står fast, medan man t.ex. i Norge — i demokratins namn — har ett stort antal så att säga tillåtna alternativ. Vissa av dem är tillåtna inom skolnormen, andra är tillåtna inom en litet vidare norm, vissa får användas inom statsförvaltningen, och detta avgörs genom omröstning i det norska språkrådets så kallade *fagnemnd*.

VAD KAN SPRÅKVÅRDEN GÖRA?

Vad kan då den finlandssvenska språkvården göra? Vad är vår roll?

Vår roll är naturligtvis att försöka påverka språkbrukarna och på det viset också språket. Jag vill framhålla att åtminstone jag inte ser det som något slags förtryck av folket att man i mån av möjlighet försöker gå in för ett allmänsvenskt språkbruk här. Ser

vi till dagens verklighet är det som teoretiskt sett kunde tänkas som en finlandssvensk alternativnorm i de flesta fall inte någon dialektal eller folklig norm, snarare tvärtom: det som vi får kämpa emot är ett tungt och byråkratiskt översättningspråk med av finskan påverkade strukturer som är främmande för naturlig svenska.

Om vi kommer till sociologin i min rubrik, så vågar jag påstå att vår kamp för en naturlig och ren svenska inte är något sätt att förtrycka det finlandssvenska folket. Det vi sysslar med är framför allt upplysning av olika slag, genom kursverksamhet, publikationer, språkbrev m.m. Framför allt försöker vi påverka dem som påverkar, dvs. dem som använder språket mycket, journalister inte minst.

Man måste väl tro på vad man kan göra, och det gjorde också Hugo Bergroth, som vi skall citera en gång till. Hans inledning till boken *Finlandssvenska* är för övrigt en text som jag rekommenderar för alla, också finska språkvårdare. Den är rätt så underhållande och där finns en hel del djupa sanningar. Ett av de många kloka konstateranden han gör där är följande:

Finlandssvenskans differentiering från högsvenskan är en av förhållandena betingad utveckling, säger man. Det bestrides icke. Märkas bör blott, att när våra trädgårdssängar fyllas av ogräs, också detta är en naturlig utveckling. Men vi rycka upp ogräset ändå. (1917: 23.)

Självfallet innebär detta inte att vi skall ge avkall på vår särart. Jag vill framhålla att vår strävan naturligtvis inte är att få finlandssvenskarna att tala rikssvenska. Vi skall hålla fast vid vårt uttal och vid vissa ord och uttryck som behövs i vår specifika miljö, vi skall ha kvar vårt vardagliga tal-språk, och vi skall kunna skriva det i sådana situationer där det är befogat. Så tyckte också Hugo Bergroth: »Vi kunna någon gång tillåta oss att skriva finländska av prin-

cip, men vi få inte göra det av håglöshet och vi böra inte göra det av okunnighet.» (1917: 22.) Detta stämmer fortfarande i dag. Och framför allt: ju mer vi använder vardagligt, intimt talspråk, desto mer skiljer det sig och kommer alltid att skilja sig — och får skilja sig — från svenskan i Sverige.

Det kan hända att mitt föredrag här har gett vid handen att den finlandssvenska språkvården bara sysslar med finlandismer och med finskt inflytande. Det är visserligen en viktig del av det vi håller på med, men det är långt ifrån allt. Jag vill därför avslutningsvis framhålla att till det vi gör och verkligen satsar på också hör kampen mot krångelspråket, precis som på finskt och rikssvenskt håll. Den kampen blir dubbelt så svår genom att vi får kämpa på två plan: vi kämpar för att få naturlig svenska av en översättning, som i sin tur är översatt från ett krångligt finskt original. Det här är ett stort problem som våra översättare alltid klagat över. Men jag kan nämna att en av de stora satsningar vi har gjort nyligen är projektet Klarspråk i kommunerna, där vi tillsammans med Finlands Kommunförbund i ett halvt års tid intensivt har jobbat med att hjälpa de kommunala myndigheterna att producera texter som är lättare för kommuninvånarna att förstå.

För att återgå till rubriken: Språkvården bygger på lingvistiska insikter, men den syftar till politiska, dvs. språkpolitiska mål. Den syftar till att vår svenska skall kunna användas i Finland också i fortsättningen. Den skall bevaras som ett levande och fungerande språk och en länk till Sverige och det övriga Norden. Men särskilt mycket sociologi ser jag inte i språkvården. ■

MIKAEL REUTER

*Forskningscentralen för de inhemska språken, Sörnäs strandväg 25,
00500 Helsingfors*

E-post: *Mikael.Reuter@Domlang.Fi*

KÄLLOR

- BERGROTH, HUGO 1917: Finlandssvenska.Handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift. Holger Schildts, Helsingfors.
- DAHLSTEDT, KARL-HAMPUS 1970: Massmedierna och språket. Skrifter utgivna av

Nämnden för svensk språkvård 41. Läromedelsförlagen Svenska Bokförlaget, Stockholm.

- TELEMAN, ULF 1991: Att lära svenska. Om språkbruk och modersmålsundervisning. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 75. Almqvist & Wiksell, Uppsala.

SPRÅKVÅRDEN OCH MEDIERNA — RESULTAT GENOM SAMARBETE

Språket i de finlandssvenska massmedierna utsätts med jämna mellanrum för kritik. Kritiken gäller såväl språket och stilen som hela det journalistiska greppet. Finns det då någon möjlighet för språkvården att hjälpa journalisterna att slipa sitt språk och framför allt, finns det något intresse hos journalisterna att samarbeta med språkvården?

Jag skall i det följande ge en kort beskrivning av Svenska språkbyråns kontakter med de finlandssvenska massmedierna och visa på det språkvårdssamarbete som pågår.

SPRÅKVÅRDEN OCH MASSMEDIERNA

Den finlandssvenska språkvårdens kontakter med massmedierna är vid det här laget rätt etablerade. Svenska språkbyrån vid Forskningscentralen för de inhemska språken har ända sedan 1980-talets början aktivt samarbetat med massmedierna. Samarbetet med de svenska tidningarna har främst utgjorts av olika tidsbegränsade språkvårdsinsatser, såsom oregelbundet utkommande språkbrev och deltagande i journalistfort-

bildningen. Hufvudstadsbladet har dessutom beställt skraddarsydd språkvård för sina anställda. Kortare kurser på olika lokaliteter har också förekommit.

Språkvårdssamarbetet med Rundradion har däremot skötts på kontraktbasis sedan år 1983, då den första språkvårdaren tillträdde sin tjänst. Redan före det hade Rundradion och språkbyrån haft olika former av samarbete. De första regelbundna kontakterna inleddes så tidigt som 1980 då ett språkbrev till radiojournalisterna lanserades enligt norsk modell.

SPRÅKVÅRDSPROJEKT PÅ EN DAGSTIDNING

Språkvården har i alla tider haft täta och välfungerande kontakter med Hufvudstadsbladet. Under de senaste åren har kontakterna ytterligare intensifierats tack vare aktiva insatser från journalistkåren. Särskilt livligt var samarbetet under den tidigare chefredaktören Bo Stenströms tid. På redaktionens och ledningens initiativ startades då ett stort språkvårdsprojekt som genomfördes i samarbete med språkbyrån.

När projektet inleddes blev journalister-